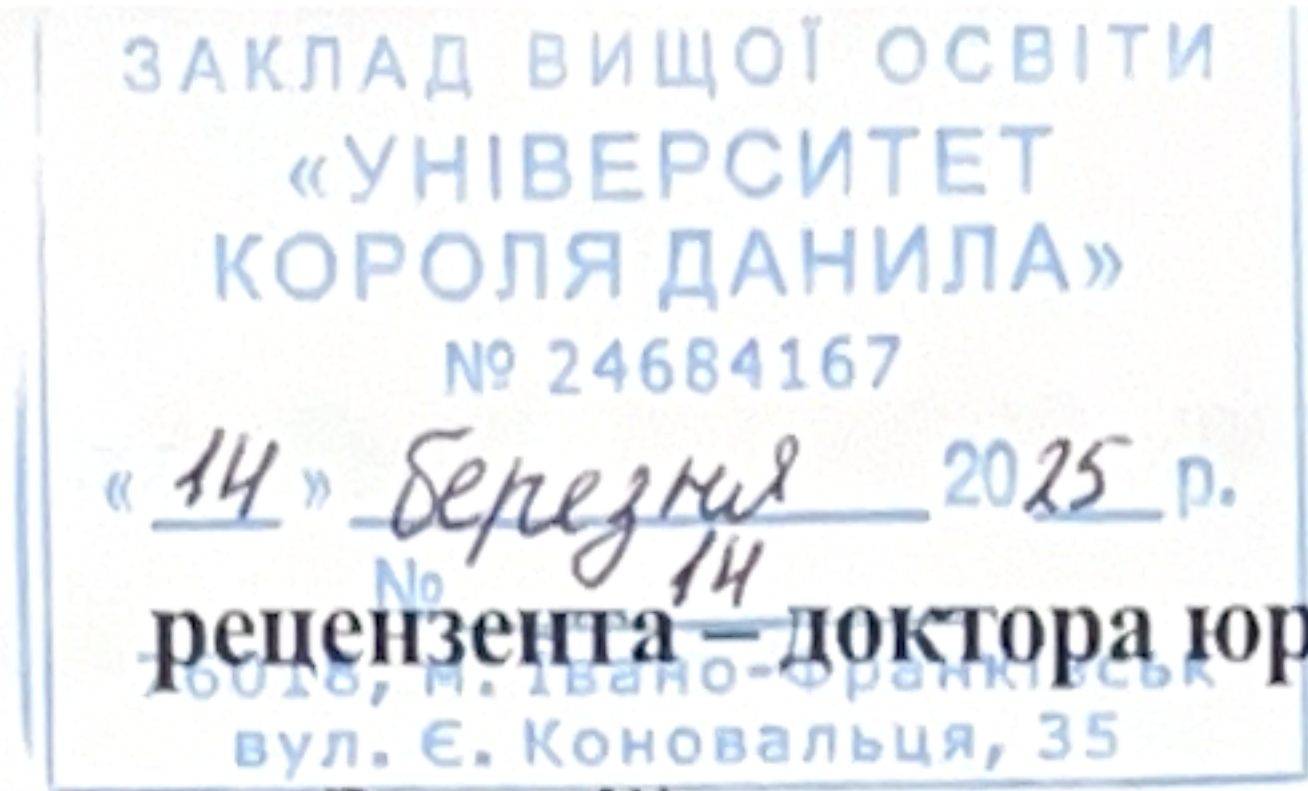

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента — доктора юридичних наук, професора Криховецького Івана

Зеновійовича на дисертацію Балагури Миколи Володимировича

на тему: «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної дисертантом теми. Дослідження Балагури М.В. має значну наукову та практичну цінність, оскільки пропонує комплексний підхід до оцінки ефективності правових механізмів у контексті забезпечення верховенства права та прозорості демократичних інститутів. Особливо важливим є акцент на підзвітності державних органів перед громадянами, що сприяє зміцненню довіри до влади та підвищенню ефективності управління. Запропоновані положення можуть стати основою для вдосконалення державної політики, зокрема у сфері правового регулювання, що є актуальним для розбудови стабільної правової держави. Водночас важливо враховувати, що ефективність запропонованих заходів значною мірою залежить від політичної волі керівництва країни та спроможності держави забезпечити належний контроль за їх реалізацією. Безпосереднє впровадження механізмів правового заохочення та підзвітності потребує інституційного підкріплення, що передбачає реформування державного управління, модернізацію правозастосовної практики та розвиток механізмів громадянського контролю. Це стане запорукою стабільного функціонування правової системи та сприятиме формуванню демократичної, соціально орієнтованої держави.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Оцінка наукової роботи та публікацій здобувача показала, що її структура та логічна побудова повністю узгоджуються з поставленими цілями й завданнями. Усі розділи добре скомпоновані, а текст відзначається чіткістю викладу без зайвих повторень. Висновки та запропоновані рішення базуються на ґрунтовному теоретичному підґрунті, широкому аналізі джерельної бази та методологічних підходів. Це свідчить про високий рівень професійної підготовки автора та значну наукову цінність проведеного дослідження.

Основні результати дисертації відображені у шести наукових публікаціях, зокрема у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, та двох тезах, включених до збірників матеріалів конференцій і симпозіумів.

Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача свідчить про високий науковий рівень проведеного дослідження. Отримані результати відповідають напряму теорії держави і права, а їхня практична значущість підтверджується належним рівнем апробації.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. За змістом дисертаційна робота є одним із перших комплексних досліджень, спрямованих на розробку теоретико-правового підходу до оцінки ефективності правових механізмів у забезпеченні прозорості, підзвітності та дотримання принципу верховенства права в діяльності демократичних інститутів.

Здобувачем вперше розширене розуміння заохочувальних норм, що охоплює їх не лише як механізм правового регулювання, а й як інструмент соціальної інтеграції та демократизації суспільства. Особливий акцент зроблено на їхній ролі у децентралізації управління, реабілітації правопорушників та підвищенні правової культури громадян. Обґрунтовано впровадження інтегрованої стратегії реформ, що включає стратегічне планування, вдосконалення нормативно-правової бази, систему моніторингу та адаптацію реформ до змінних умов. Використання сучасних технологій та залучення експертних груп підвищує ефективність управління. Акцентовано взаємозв'язок між правовою культурою та функціонуванням демократичних інститутів. Доведено, що високий рівень правової культури сприяє відповідальному громадянському суспільству, соціальній довірі та активній участі громадян у прийнятті рішень.

У дослідженні Балагури М.В. представлено низку висновків і практичних рекомендацій, які підтверджують цілісність, завершеність та наукову новизну отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Балагура М.В. провів ґрунтовний аналіз та використав фундаментальні дослідження українських і зарубіжних науковців, що досліджують особливості функціонування правових механізмів у

сучасній правовій державі. Автор успішно досяг мети дослідження, здійснивши всебічний аналіз ключових тенденцій і суперечностей у розвитку правових механізмів, а також обґрунтував необхідність і перспективи переходу України до нового етапу конституційної реформи.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Свідченням високого рівня володіння Балагури М.В. методологічними прийомами і правилами є те, що в роботі застосовано різноманітні методи та підходи для глибокого аналізу та розуміння проблематики демократичних інститутів, їх ролі в розвитку правової системи та забезпеченні основних демократичних цінностей (розділи 1, 2, 3). Зокрема застосовувалися такі методи, як історико-правовий, функціональний, ціннісно-правовий, метод концептуального аналізу, соціально-правовий метод, порівняльно-правовий метод, прогностично-моделюючий та метод узагальнення.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані здобувачем висновки і пропозиції впроваджено і використовуються в освітньому процесі, чому є підтвердженням представлений Акт впровадження в додатках до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації й завершеності в цілому. Дисертаційна робота Балагури М.В. має чітку і логічну структуру, яка відповідає вимогам до подібного роду робіт, які передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Робота складається з анотації, списку опублікованих праць за темою, вступу, трьох розділів, які логічно об'єднані у дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (166 найменувань на 13 сторінках) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки, з них основного тексту – 207 сторінок. Три додатки – 4 сторінки.

Анотація містить узагальнений виклад основних результатів дослідження, ключових категорій і понять, запроваджених автором у науковий обіг, а також

сформульовані рекомендації та пропозиції щодо ролі правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів сучасної України.

У **вступі** здобувач обґрунтував вибір теми, конкретизував актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Вказано на зв'язок роботи з науковими програмами і планами, темами. Наведено набір прийомів і методів наукового пізнання, які використовувалися в процесі дослідження. Окреслено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію про апробацію.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів»** дисертант досліджує сутність і значення демократичних інститутів у правовій системі, визначає їхні основні ознаки та роль у забезпеченні стабільності суспільства. Особливу увагу приділено впливу правової культури на розвиток і функціонування демократичних інститутів, оскільки саме рівень правової свідомості громадян визначає ефективність правозастосування та легітимність державної влади. Також аналізуються цінності правової політики як фундамент для зміцнення демократичних інститутів, підкреслюється їхня важливість у створенні прозорої та відповідальної системи управління.

У другому розділі **«Структура та функції правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів»** здобувач аналізує норми права як ключовий регулятор діяльності демократичних інститутів, визначаючи їхню роль у забезпеченні правопорядку та стабільності суспільства. Особливу увагу приділено заохочувальним нормам права, їхньому поняттю, видам та значенню для підтримки демократичного ладу, що дозволяє розглядати їх як інструмент стимулювання правослухняної поведінки громадян. Окремий акцент зроблено на правовому вихованні як механізмі формування громадянської свідомості, який сприяє зміцненню демократичних інститутів та підвищенню рівня правової культури в суспільстві.

У третьому розділі **«Практичні аспекти реалізації правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів»** конкретизовано правову політику України у сфері розвитку демократичних інститутів, оцінюючи сучасний стан її реалізації та виявляючи основні проблеми, що потребують вирішення. Аналізуються також проблеми та перспективи імплементації заохочувальних норм права в демократичних процесах, що має важливе значення для підвищення ефективності функціонування

демократичних інститутів. Окремо розглядається зарубіжний досвід використання правових механізмів для зміцнення демократичних інститутів, що дозволяє визначити уроки, які можуть бути корисними для України в контексті вдосконалення її правової системи.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Сформульовані та обґрунтовані в роботі Балагури М.В. положення, висновки та рекомендації, можуть бути використані для розробки нормативно-правових актів, удосконалення механізмів державного управління, підвищення рівня правової культури суспільства та впровадження більш прозорих і ефективних інструментів реалізації демократичних принципів.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отримані результати здійсненого Балагурою М.В. дослідження, підкреслюючи їх наукову і практичну цінність, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання.

По-перше, постановка мети дослідження заслуговує на уточнення, оскільки відсутність чітких визначень ключових понять, зокрема термінів «правові механізми» та «демократичні інститути», може призвести до неоднозначного трактування об'єкта дослідження; крім того, опис тенденцій та протиріч потребує конкретизації з визначенням критеріїв їх аналізу, а також зазначення конкретних прикладів, що відповідають сучасним викликам.

По-друге, запропонована на с. 39-40 (підрозділ 1.1) схема розбиття історії демократії на окремі етапи має певну методологічну логіку, проте викликає низку зауважень. По-перше, умовне поділення на періоди може спрощувати реальну складність історичного процесу, адже розвиток демократичних інститутів відбувався поступово і не завжди відповідав чітким часовим межах. По-друге, недостатньо деталізовано критерії переходу від одного етапу до іншого, що ускладнює аналіз впливу соціально-економічних умов і політичних процесів на формування конкретних механізмів управління.

По-третє, незважаючи на чітко окреслені основні принципи демократичних інститутів (розділ 1), слід зазначити, що практична реалізація ідеалу народного суверенітету часто супроводжується викликами: вплив лобістських груп, політичних

еліт і медіа може зменшувати пряме залучення громадян до процесу формування влади. Будемо раді почути Вашу думку з цього питання.

Зазначені рекомендації та зауваження носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленої до захисту дисертаційної роботи.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Балагури М.В., фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертаційна робота Балагури М.В. є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Балагури Миколи Володимировича на тему «Роль правових механізмів у зміцненні демократичних інститутів» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення, відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Балагура Микола Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри права та публічного управління*

Закладу вищої освіти

«Університет Короля Данила»

Іван КРИХОВЕЦЬКИЙ